

De effecten van demografische ontwikkelingen op het onderwijs

Carlien de Witt Hamer

Inleiding

In dit artikel worden de effecten beschreven die de demografische ontwikkelingen van de periode 1997-2001 hebben gehad op de leerling populatie in het onderwijs. Er wordt met name gekeken naar de omvang van de leerling populatie vanaf 2002 en de verschuivingen die daarin hebben plaatsgevonden in het funderend onderwijs en het voortgezet onderwijs. Centraal staan de componenten geboorte en migratie. Sterfte is voor deze leeftijdscategorie een te geringe factor en wordt als component buiten beschouwing gelaten.

De data die gebruikt zijn voor wat betreft de leerlingenaantallen zijn afkomstig van de bijzondere schoolbesturen en van de Dienst Openbare Scholen.¹⁸ De schoolbesturen zijn wettelijk verplicht om het aantal ingeschreven leerlingen op de van overheidswege bekostigde scholen per peildata 1 september, 1 december, 1 maart en 1 juni van elk schooljaar in te dienen bij het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS). Deze verplichting geldt ook voor de niet –gedocumenteerde leerlingen.¹⁹

Het aantal geboortes is de belangrijkste indicatie voor toekomstige aantallen leerlingen. In de eerste paragraaf van dit artikel wordt de ontwikkeling van het aantal geboortes behandeld.

In de tweede paragraaf worden de effecten van migratie op de totale bevolking en op de specifieke categorieën van 5 -19 jarigen²⁰ gepresenteerd. Bij een positieve netto migratie (het verschil tussen immigratie en emigratie) neemt het aantal inwoners toe, bij een negatieve netto migratie neemt het aantal inwoners af.

Vervolgens worden de effecten van deze ontwikkelingen op de leerling populatie in het onderwijs behandeld, zowel op de populatie in het funderend onderwijs en op de populatie in het voortgezet onderwijs. Centraal in deze analyse is het aantal geboortes vanaf het jaar 1998 en het aantal schoolgaande kinderen vanaf schooljaar 2002-2003.

Ter illustratie.

De kinderen die in de maanden januari tot augustus 1998 werden geboren, gingen in augustus 2002 voor het eerst naar school. Dit was tevens de eerste lichterleerlingen van het funderend onderwijs (FO), dat met ingang van het schooljaar 2002 – 2003 werd ingevoerd. Deze zelfde lichterleerlingen stroomde per schooljaar 2010-2011 door naar het voortgezet onderwijs (VO). De leerlingen die doorgestroomd

¹⁸ Het aantal leerlingen dat op privé scholen staat ingeschreven wordt in dit artikel buiten beschouwing gelaten.

¹⁹ Dit betekent dat er meer leerlingen ingeschreven staan op scholen dan er ingeschreven zijn bij het bevolkingsregister; ook niet gedocumenteerde kinderen zijn leerplichtig.

²⁰ Hoewel de leerplicht begint op 4-jarige leeftijd en eindigt na afloop van het schooljaar waarin een leerling de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, worden voor dit artikel de internationaal gehanteerde statistische categorieën gebruikt.

zijn naar het voorbereidend secundair beroepsonderwijs (VSBO) en het onderwijs zonder zittenblijven hebben doorlopen, hebben in het schooljaar 2014-2015 examen gedaan. De leerlingen die doorgestroomd zijn naar het hoger algemeen vormend onderwijs (HAVO) zullen in het schooljaar 2015-2016 examen doen. De leerlingen die doorgestroomd zijn naar het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO) zullen in het schooljaar 2016-2017 examen doen.

In de vierde paragraaf wordt een uitgebreide prognose gegeven van wat we de komende jaren kunnen verwachten aan toename en/of afname van de leerlingenpopulatie aan de hand van de vijf varianten die zijn uitgewerkt in de 'Population Projections 2010-2050'²¹.

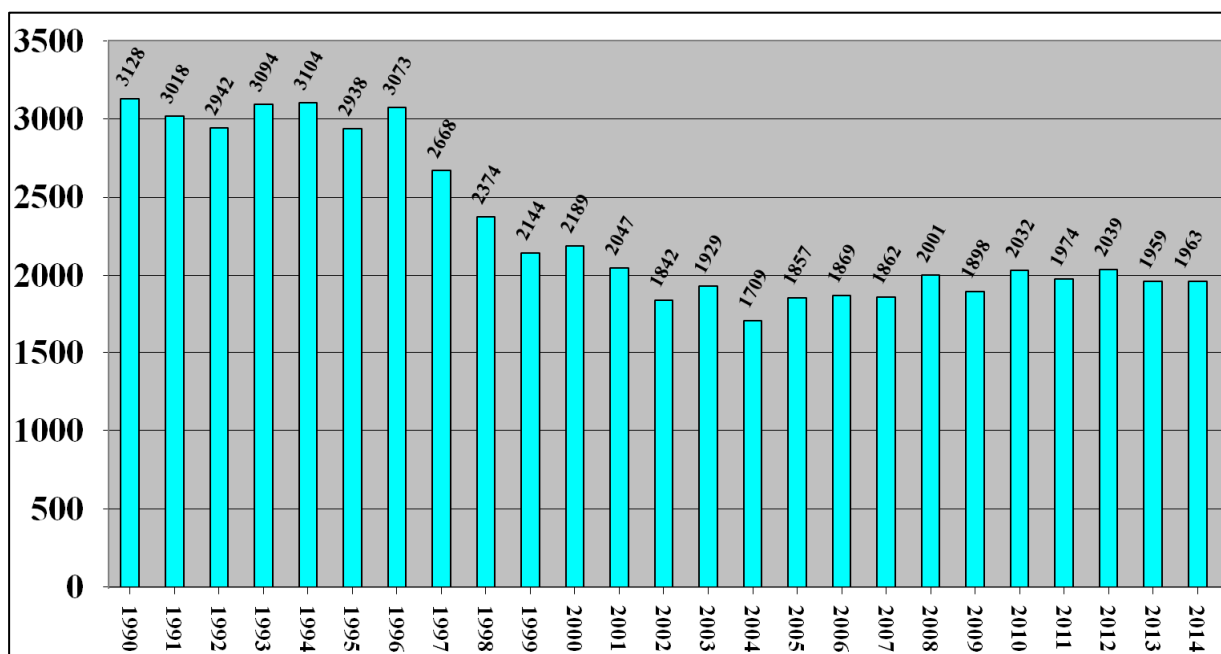
Het artikel wordt afgesloten met een conclusie.

Het aantal geboortes tussen 1990 - 2014

Het aantal geboortes is de belangrijkste indicator voor het aantal kinderen dat bij het bereiken van de leerplichtige leeftijd het onderwijs instroomt.

In figuur 1 wordt aangegeven wat de ontwikkelingen zijn geweest rondom het aantal geboortes vanaf 1990 tot 2014. Deze periode wordt ruim genomen, bijna 25 jaar, omdat daarmee aangetoond kan worden welke structurele veranderingen zich hebben voorgedaan, waarbij met name de emigratie golf van eind jaren '90 grote gevolgen heeft gehad voor het aantal geboortes en voor de leerling populatie in het funderend en in het voortgezet onderwijs.

Figuur 1.

Bron: CBS

²¹ Ter Bals, M. (2015), *Population Projections 2015-2050*, CBS.

Zoals figuur 1 laat zien, is het aantal geboren in de periode 1996 tot en met 1999 zeer drastisch afgenomen. Voor 1996 was sprake van een vrij stabiele 3.000 levend geboren per jaar maar in de daarop volgende jaren is dit aantal jaarlijks sterk afgenomen. Pas na 1999 is er weer sprake van een meer stabiel aantal van rond de 1.900 levend geboren per jaar, met een absoluut dieptepunt van 1.709 levend geboren in het jaar 2004.

Migratie

Hoewel de migratie in de periode 1998 tot 2014 een wisselende maar substantiële toename van de bevolking heeft veroorzaakt is de netto migratie van kinderen in de leeftijd van 4 tot 19 jaar niet voldoende om het dalende aantal geboren rondom het jaar 1998 te compenseren.

In tabel 1 zijn de netto migratiecijfers, het verschil tussen emigratie en immigratie, opgenomen voor de totale bevolking. Duidelijk zichtbaar is dat de afname van de geboortecohorten (en de toename van de sterftecijfers) door de netto migratie worden gecompenseerd. Door deze compensatie is er vanaf 2002 weer sprake van een gestage bevolkingsgroei die heeft geresulteerd in een totaal van 154.846 inwoners in 2014.

Tabel 1. Groei en afname van de totale bevolking door natuurlijke groei en migratie							
	Geboren	Overleden	Natuurlijke Groei	Immigratie	Emigratie	Netto migratie	Bevolking per 1 januari
1998	2374	1097	1277	4222	8287	-4065	147057
1999	2144	1127	1017	3709	9358	-5649	141932
2000	2189	990	1199	3833	10441	-6608	136969
2001	2047	1029	1018	4198	8228	-4030	130822
2002	1842	1029	813	8441	6304	2137	127296
2003	1929	1152	777	7712	4804	2908	131143
2004	1709	1175	534	5918	3952	1966	132655
2005	1857	1088	769	6392	3742	2650	135747
2006	1867	1105	762	6144	3551	2593	139596
2007	1868	1107	761	5726	4170	1556	142902
2008	2001	1209	792	5212	4646	566	145220
2009	1898	1114	784	4640	4698	-58	146543
2010	2032	1246	786	4910	4644	266	147122
2011	1974	1276	798	5276	4900	376	150284
2012	2039	1246	793	4878	4121	757	151378
2013	1959	1250	712	5392	4056	1336	152798
2014	1963	1370	593	5682	4150	1532	154846

Bron: CBS

De groei van de totale bevolking die zich gemanifesteerd heeft vanaf 2002 heeft invloed gehad op het aantal 5-19 jarigen en op de leerlingenpopulatie.

Tabel 2. Netto Migratie van 5-19 jarigen

	5-9 jarigen	10-14 jarigen	Subtotaal 5-14 jarigen	15-19 jarigen	Totaal 5-19 jarigen
1998	-434	-373	-807	-687	-1494
1999	-557	-423	-980	-875	-1855
2000	-644	-536	-1180	-1048	-2228
2001	-401	-287	-688	-802	-1490
2002	6	-89	-83	-527	-610
2003	186	145	331	-226	105
2004	201	154	355	-228	127
2005	308	234	542	-68	474
2006	229	225	454	-71	383
2007	173	141	314	-220	94
2008	94	67	161	-404	-243
2009	28	-37	-9	-439	-448
2010	0	3	3	-414	-411
2011	113	51	164	-408	-244
2012	66	9	75	-405	-330
2013	66	58	124	-292	-168
2014	183	130	313	-245	68

Bron: CBS

Tabel 2 toont dat het accent van migratie binnen de categorie van 5 -19 jarigen in de meeste jaren ligt bij de 15 - 19 jarigen. Het aantal personen dat vertrekt is in deze categorie van 15-19 jarigen jaarlijks aanmerkelijk hoger dan het aantal personen dat zich vestigt.

In de leeftijdscohorten 5-9 en 10-14 is er na 2002 sprake van een vestigingsoverschot. Maar ook in deze categorieën is de toename van de bevolking per leeftijdscohort tot het jaar 2014 te gering om de afgenomen bevolking, ontstaan door de daling in de geboorte cohorten in de jaren 1996-1999 te compenseren.

Het hoogste vestigingsoverschot onder de 5-9 jarigen is 308 in 2005, een gemiddelde van 77 kinderen per leeftijd. Het hoogste vestigingsoverschot onder de 10-14 jarigen is 234 in 2005, een gemiddelde van 58,5 kinderen per leeftijd.

Als uitsluitend wordt gekeken naar de netto migratiecijfers voor de hele categorie van 5-19 jarigen dan variëren deze van een vertrekoverschot van 2.228 personen in 2000, een vestigingsoverschot van 474 personen in 2005, tot een vertrekoverschot van 11 personen in 2014.

Effecten van de demografische ontwikkelingen op de leerlingenpopulatie

Het dalend aantal geboorte en de geringe compensatie door migratie hebben hun sporen achtergelaten in de onderwijspopulatie vanaf het schooljaar 2002/2003.

Tabel 3. Overzicht toename / afname leerlingen van schooljaar 2002-2003 tot schooljaar 2014-2015¹
Peildatum 1 december van elk schooljaar.

	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015
FO	21.741	21.499	21.026	20.918	20.238	20.319	19.614	19.150	18.812	18.483	18.242	17.967	18.032
VSBO	8.249	8.205	8.308	8.657	8.902	8.815	8.534	8.737	8.711	8.420	8.124	7.837	7.824
HAVO/VWO	2.672	2.775	2.894	3.085	2.905	3.316	3.465	3.452	3.450	3.352	3.130	3.105	3.020
	32.662	32.479	32.228	32.660	32.045	32.450	31.613	31.339	30.973	30.255	29.496	28.909	28.876

Bron: Ministerie van OWCS

Tabel 3 geeft het totale overzicht van de leerling populatie vanaf schooljaar 2002-2003 tot schooljaar 2014-2015. Per schooljaar 2002-2003 werd het funderend onderwijs (FO) ingevoerd. In datzelfde jaar werd het voorbereidend secundair beroeps onderwijs (VSBO) en het hoger algemeen vormende onderwijs / voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (HAVO/VWO) 'nieuwe stijl' ingevoerd.

Het FO is in de plaats gekomen van het voormalige kleuter- en basisonderwijs, het VSBO is in de plaats gekomen van het voormalige middelbaar algemeen vormend onderwijs (MAVO) en het lager beroepsonderwijs (LTS en BVO). De 'nieuwe stijl' bij het HAVO/VWO betrof de invoering van het profielen onderwijs.²²

In het funderend onderwijs is het aantal leerlingen in de periode 2002 tot 2013 gestaag gedaald van 21.741 leerlingen tot 17.967 leerlingen een daling van ruim 17 procent. In 2014 is er voor het eerst weer sprake van een zeer geringe toename.

Het aantal leerlingen in het voorbereidend secundair beroeps onderwijs (VSBO) is gedaald van 8.249 in 2002 tot 7.824 leerlingen in 2014, een daling van 424 leerlingen. Tot 2007-2008 is er nog sprake van een toename van het aantal leerlingen, op grond van het hogere aantal geboortes van de eerste helft van de jaren '90. De daling in het VSBO heeft zich heel duidelijk ingezet vanaf het jaar 2010, het jaar waarin de eerste lichting van het FO is ingestroomd in het voortgezet onderwijs. Tussen 2010 (8.711 leerlingen) en 2014 (7.824 leerlingen) is er sprake van een daling van 10 procent in het aantal leerlingen.

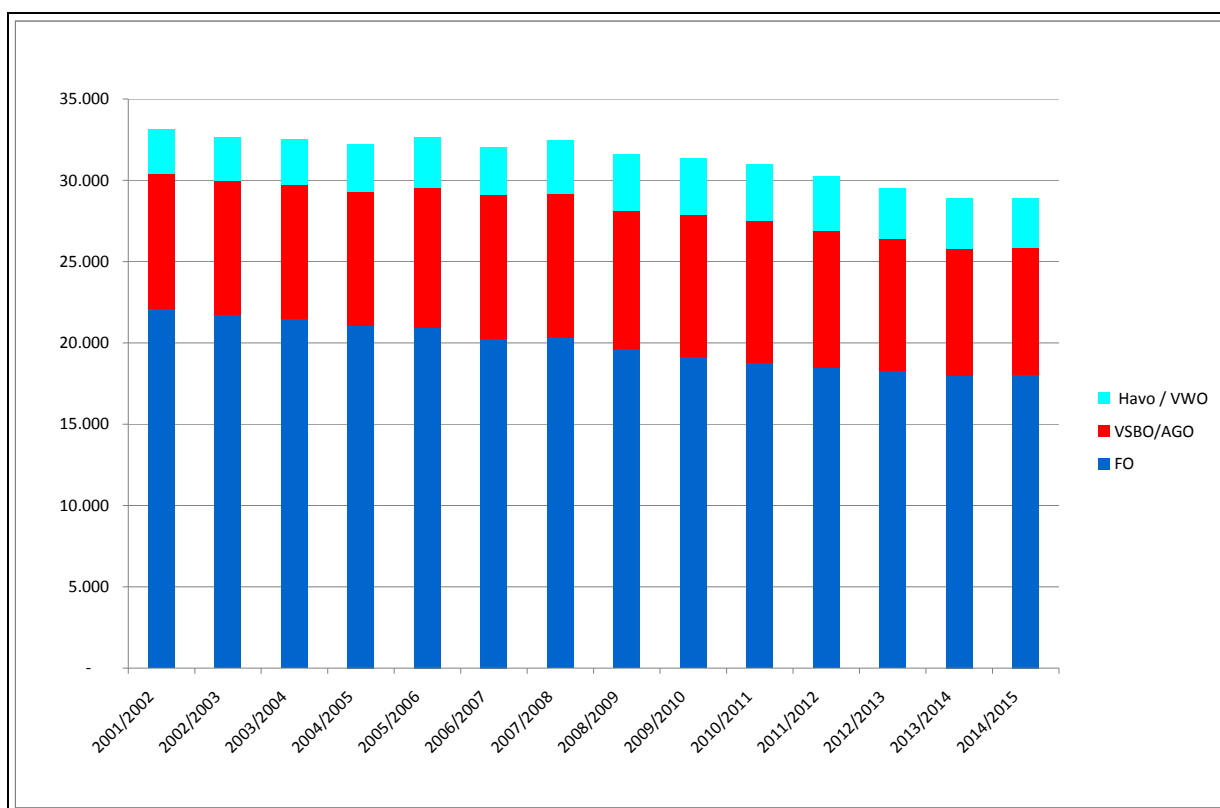
²² Hoewel de invoering van deze vernieuwingen cohortegewijs heeft plaatsgevonden worden in tabel 4 al vanaf schooljaar 2002-2003 de nieuwe benamingen gebruikt.

Een kanttekening moet gemaakt worden bij het aantal leerlingen dat arbeidsgericht onderwijs (AGO) volgt, een afdeling binnen VSBO die niet diplomagericht is. Dit aantal is gestegen van 545 leerlingen in 2002 tot 926 leerlingen 2014.²³

Voor het hoger algemeen vormend onderwijs (HAVO) en het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO) is een soortgelijke ontwikkeling gaande en is er sprake van een substantiële stijging van het aantal leerlingen van 2.672 in 2002 tot 3.450 in 2010. Bij het HAVO/VWO neemt het aantal leerlingen sinds 2010 echter ook af tot 3.020 in 2014, een daling van 12,5 procent.

Figuur 2.

Totaal aantal leerlingen: Afname / Toename

Figuur 2 geeft een duidelijk beeld van de ontwikkelingen van de leerlingenpopulatie in de periode 2002 tot 2014, waarbij vooral de daling van het aantal leerlingen in het funderend onderwijs significant is.

Opvallend is dat de daling van het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs zich niet in dezelfde mate heeft gemanifesteerd als in het funderend onderwijs. Dit is voornamelijk het gevolg van de leerplicht en de stringenter handhaving daarvan, waardoor leerlingen meer mogelijkheden worden geboden om een diploma te behalen en meer jaar voortgezet onderwijs volgen dan de nominale studieduur.

²³ De oorzaak van deze stijging vereist nader onderzoek: het aantal leerlingen in het Funderend Speciaal Onderwijs is in dezelfde periode gedaald, van 1.245 leerlingen in 2002 tot 1.156 leerlingen in 2014.

Prognose van de afname / toename van de leerlingenpopulatie tussen 2015 en 2050

De ontwikkeling van de leerlingenpopulatie heeft gevolgen voor het onderwijs en in het bijzonder voor het aantal benodigde leerkrachten en docenten. Daarnaast heeft het gevolgen voor het aantal scholen en het aantal benodigde lokalen en overige voorzieningen.

Om een beeld te kunnen krijgen van de mogelijke verschuivingen in de leerlingenpopulatie tussen 2015 en 2050 wordt gebruik gemaakt van het onderzoek dat door het CBS is uitgevoerd en dat werd gepubliceerd onder de naam "Populations Projection 2015-2050".

Dit onderzoek gaat uit van een projectie van de groei en/of afname van de bevolking bij verschillende varianten die gebaseerd zijn op een combinatie van aannames op het gebied van vruchtbaarheid (geboortecijfers), migratie (immigratie en emigratie) en levensverwachting (sterftcijfers).

De varianten die in die onderzoek zijn gebruikt, zijn de volgende:

- *Standaard migratie:* In deze variant berust de prognose op de positieve, maar langzaam afnemende, netto migratie in combinatie met een positieve natuurlijke groei (aantal geboortes minus het aantal sterftes). Dit zal een verwachte groei van de bevolking veroorzaken tot een maximum in 2040. Daarna zal de bevolking weer gestaag afnemen door een negatieve natuurlijke groei die zich vanaf 2013 zal manifesteren. Dit als gevolg van de afname van de vruchtbaarheid en het gemiddelde aantal kinderen per vrouw.
- *Constante vruchtbaarheid:* In deze variant berust de prognose op dezelfde aannames ten aanzien van migratie en natuurlijke groei als in de standaard migratie variant, maar blijft de vruchtbaarheid constant op een gemiddelde van 2,1 kind per vrouw gedurende de gehele periode. In deze variant blijft de bevolking naar verwachting toenemen tot 2045 om vervolgens weer licht af te nemen.
- *Hoge immigratie:* In deze variant berust de prognose op een hoog positief netto migratie scenario, gecombineerd met dezelfde aannames die gebruikt zijn in de standaard migratie variant voor wat betreft vruchtbaarheid en natuurlijke groei van de bevolking. In deze variant zal de bevolking blijven toenemen tot 2050.
- *Emigratie golf:* Deze variant berust op een prognose waarbij sprake is van een soortgelijke economische crisis als die in de periode 1998-2001 heeft geleid tot een grote emigratie golf en de daarmee gepaard gaande afname van de bevolking. Dezelfde aannames als in de standaard migratie variant zijn gebruikt, met uitzondering van de periode 2020-2025 waarin de emigratiegolf van 1998-2001 werd geprojecteerd.
- *Geen migratie:* Deze laatste variant tenslotte berust op een prognose waarbij dezelfde aannames zijn gehanteerd voor wat betreft natuurlijke groei en vruchtbaarheid, maar zonder dat er migratie plaatsvindt. Hoewel deze variant niet als realistisch is bedoeld, geeft zij wel inzicht in de invloed van migratie op de ontwikkeling van de bevolking. Deze variant toont de

langzame groei tot 2030 en de langzame afname daarna, en laat daarmee zien wat de effecten zijn van de aannames rondom migratie bij de andere varianten.

Tabel 4. Prognose per variant

<i>Projectie variant</i>	<i>2015</i>	<i>2020</i>	<i>2025</i>	<i>2030</i>	<i>2035</i>	<i>2040</i>	<i>2045</i>	<i>2050</i>
Standaard migratie	156,971	165,983	173,409	178,834	181,885	182,626	181,261	177,878
Constante vruchtbaarheid	156,971	167,151	175,907	182,780	187,375	189,740	190,150	188,877
Hoge immigratie	156,971	167,184	177,948	188,588	198,000	206,134	212,967	218,468
Emigratie golf	156,971	165,963	148,755	152,242	153,504	152,801	150,346	146,170
Geen migratie	156,971	158,589	159,507	159,926	159,623	158,607	156,974	154,793

Bron: CBS

Tabel 4 geeft een overzicht van prognose per variant in de periode 2015-2050.

Omdat iedere variant uitgaat van specifieke aannames, gebaseerd op een combinatie van de componenten vruchtbaarheid (geboortecijfers), migratie en levensverwachting (sterftcijfers) ,is een algemene conclusie niet te trekken.

Bij alle gepresenteerde projecties zal de totale bevolking tot 2020 toenemen. Na 2020 zal de bevolking blijven toenemen tot 2030 in de *geen migratie* variant, tot 2040 in de *standaard migratie* variant, tot 2045 in de *constante vruchtbaarheid* variant en tot 2050 in de *immigratie* variant. Behalve als er sprake zal zijn van een *emigratiegolf*, zal de totale bevolking naar verwachting al vanaf 2020 afnemen.

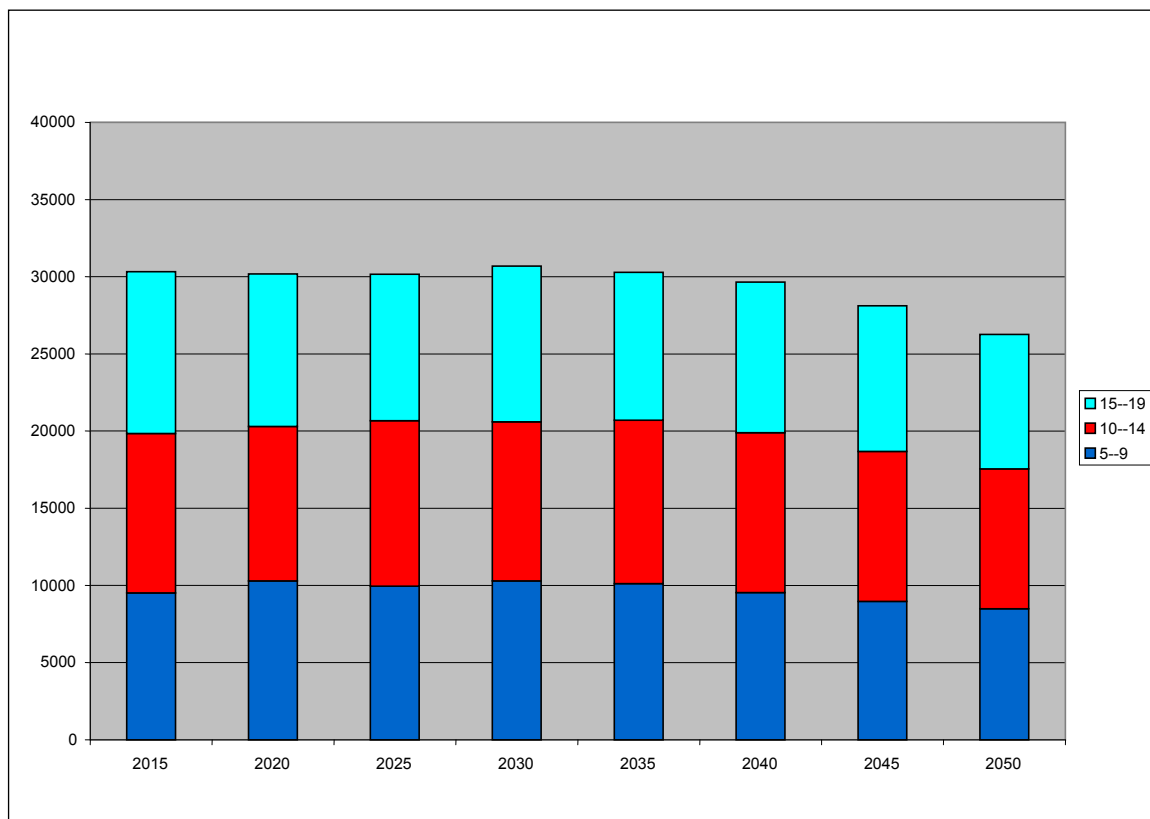
In 2045 is er weer een duidelijk keerpunt, omdat vanaf 2045 de totale bevolking ook in de variant *hoge immigratie* naar verwachting zal gaan afnemen.

In tabel 5 is per variant aangegeven wat de prognose is voor het aantal personen in de leeftijd 5-9 jarigen, 10-14 jarigen en 15-19 jarigen.

Tabel 5. Prognose per variant per leeftijd (5 – 9; 10 – 14; 15 – 19)									
Variant	Leeftijd	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Standaard migratie	5-9	9514	10287	9953	10290	10114	9547	8960	8476
	10-14	10324	10020	10714	10310	10587	10351	9724	9078
	15-19	10489	9882	9488	10088	9586	9765	9432	8707
	Totaal	30327	30189	30155	30688	30287	29663	28116	26261
Constate vruchtbaarheid	5-9	9514	10287	11120	11619	11564	11093	10590	10262
	10-14	10324	10020	10714	11476	11915	11800	11269	10706
	15-19	10489	9882	9388	10088	10751	11092	10879	10251
	Totaal	30327	30189	31222	33183	34230	33985	32738	31219
Hoge immigratie	5-9	9514	10562	10636	10755	11215	11519	11692	11731
	10-14	10324	10493	11621	11035	11392	11815	12084	12221
	15-19	10489	10322	10541	11286	10663	10981	11365	11595
	Totaal	30327	31377	32798	33076	33270	34315	35141	35547
Emigratie golf	5-9	9514	10287	8125	8456	7836	7326	6960	6676
	10-14	10324	10020	8711	8483	8754	8075	7504	7078
	15-19	10489	9882	7522	8087	7762	7934	7158	6490
	Totaal	30327	30189	24358	25026	24352	23335	21622	20244
Geen migratie	5-9	9514	9935	9007	8895	8964	8909	8733	8514
	10-14	10324	9505	9927	9000	8889	8958	8903	8728
	15-19	10489	10305	9489	9913	8988	8878	8949	8895
	Totaal	30327	29745	28423	27808	26841	26745	26585	26137

Voor de leeftijdscategorie 5-19 jaar die centraal staat in dit artikel en voor de leerlingenpopulatie in het funderend en in het voorgezet onderwijs zal de toename van het aantal leerlingen zich naar verwachting alleen manifesteren bij de varianten *constante vruchtbaarheid* en *hoge immigratie*. Bij alle andere geprojecteerde varianten zal het aantal 5-19 jarigen verder afnemen. Deze afname zal zeer drastisch zijn in het geval dat er sprake zou zijn van een *emigratie golf*.

Figuur 3.

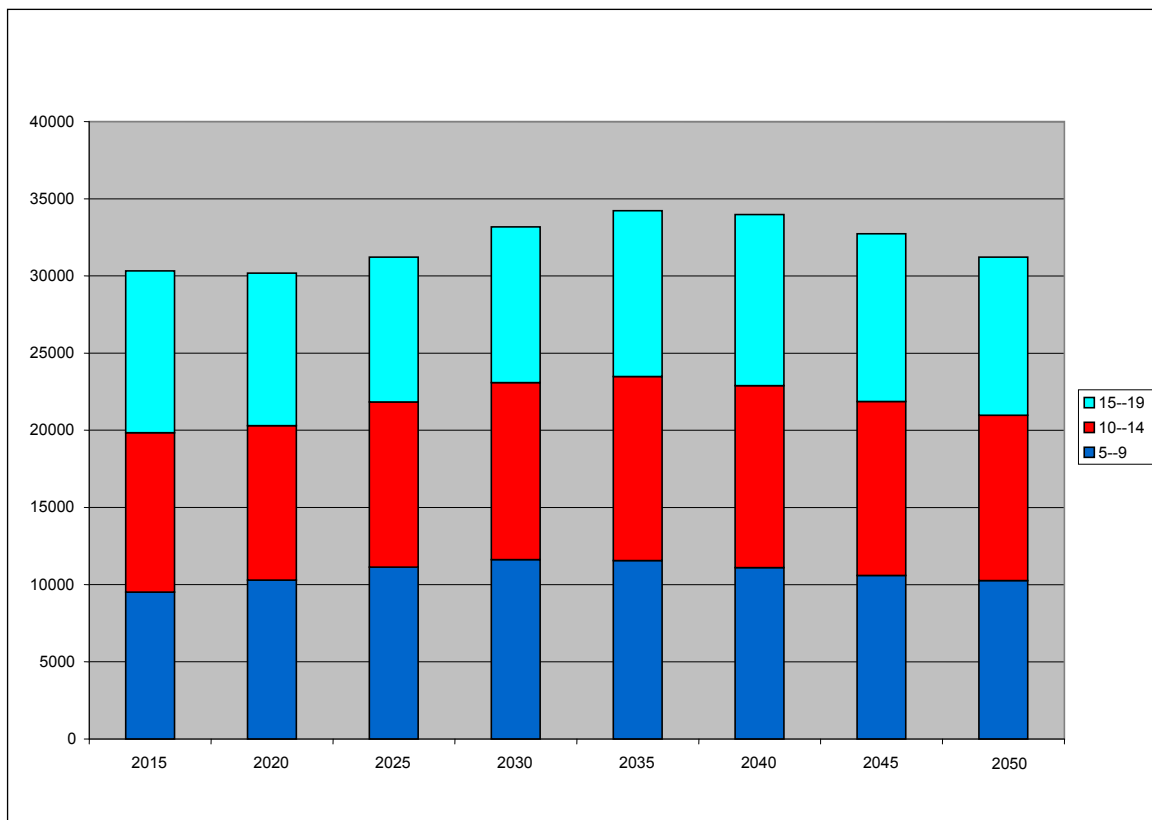
Toename / afname 5-19 jarigen bij de variant *standaard migratie*.

In figuur 3 zijn de geprojecteerde ontwikkelingen binnen de categorie 5- 19 jarigen bij de variant *standaard migratie* duidelijk zichtbaar. De groep van 5-9 jarigen binnen deze categorie zal naar verwachting de eerste 20 jaar iets toenemen, om dan na 2035 weer substantieel af te nemen. De groep van 10-14 jarigen geeft een soortgelijk beeld.

Het totaal aantal van 5-19 jarigen zal echter naar verwachting in 2050 (26.261) lager zijn dan in 2015 (30.327) omdat het aantal 15-19 jarigen gestaag blijft afnemen.

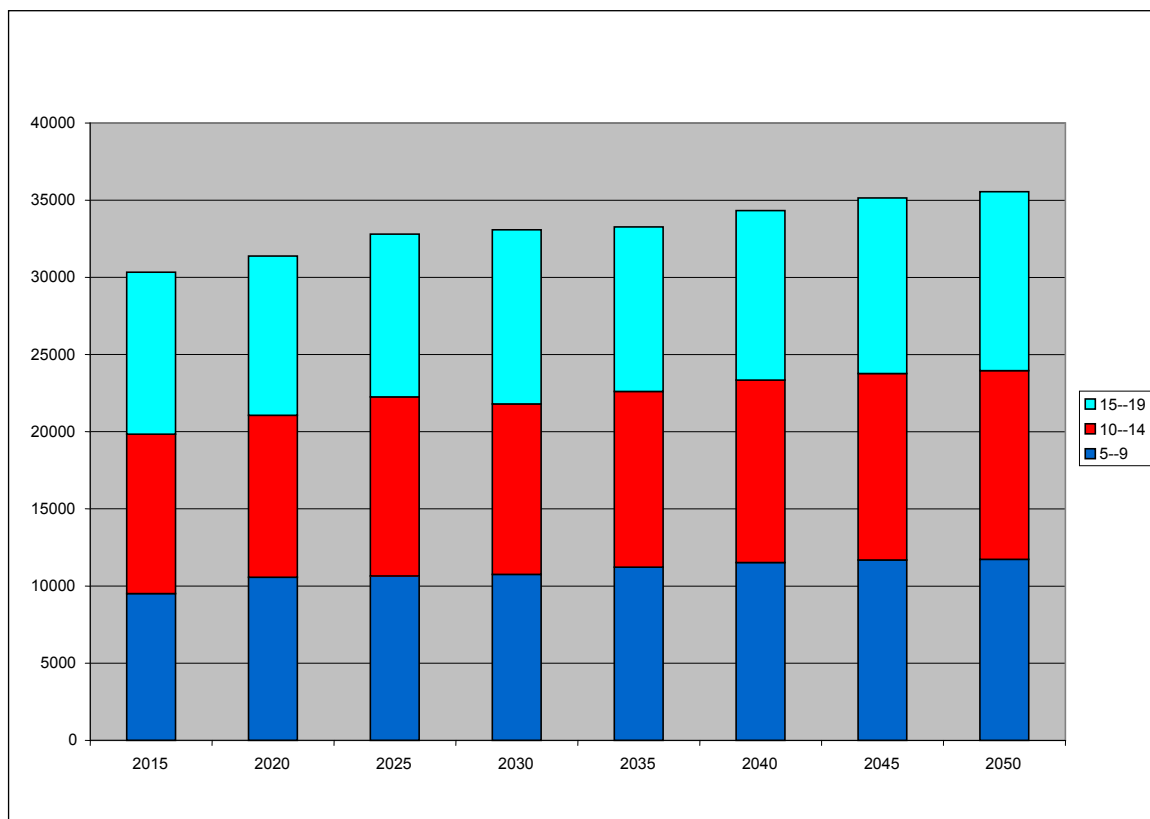
Een projectie naar de leerlingenpopulatie, gerekend vanaf schooljaar 2014/2015 (28.876), zou in deze variant naar verwachting een verdere afname van het aantal leerlingen betekenen.

Figuur 4.
Toename / afname 5-19 jarigen bij de variant *constante vruchtbaarheid*.

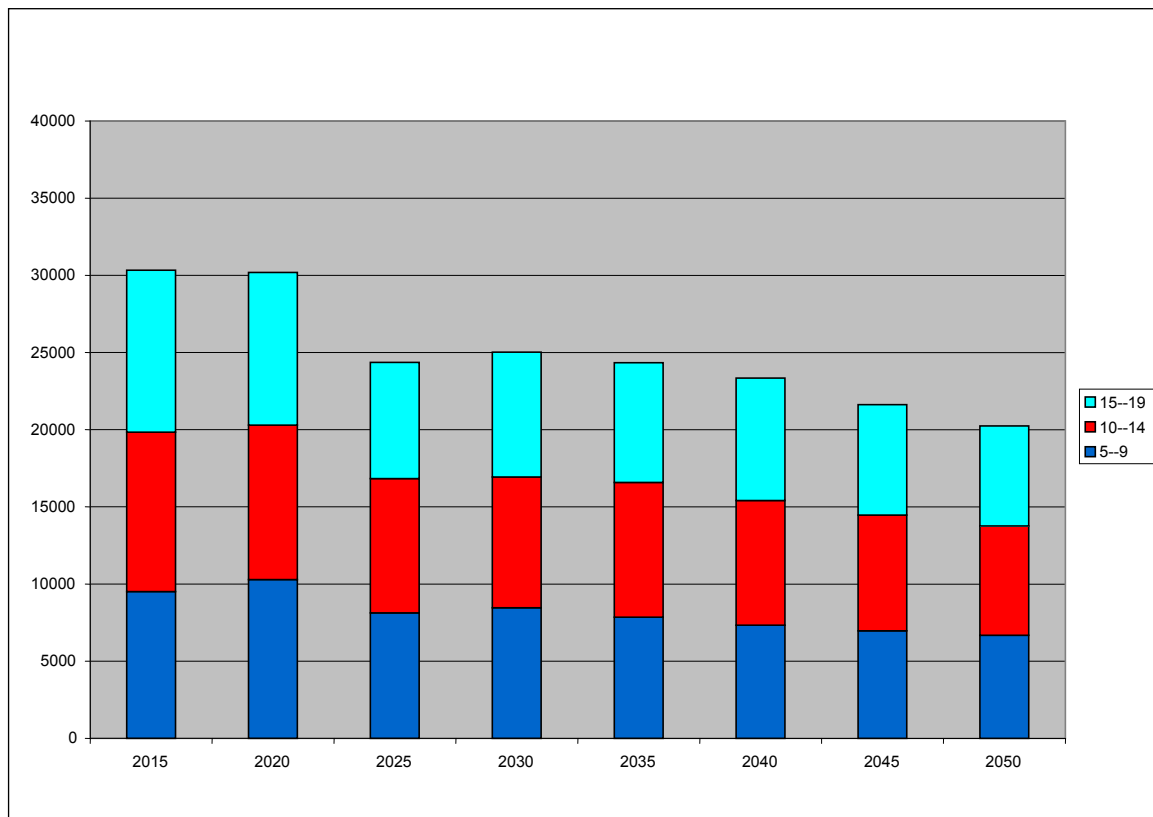
Figuur 4 geeft een wisselend beeld van toename en afname van de bevolking van 5-19 jarigen bij *constante vruchtbaarheid*, met een piek in 2035 veroorzaakt door een toename van het aantal 5-14 jarigen. De groep van 15-19 jarigen laat in eerste instantie een afname zien tussen 2015 en 2025, om vervolgens weer toe te nemen tot 2040. Na 2040 wordt opnieuw een daling ingezet tot 2050. Uiteindelijk zal naar verwachting het aantal 5-19 jarigen zijn toegenomen van 30.327 in 2015 tot 31.219 in 2050 in de variant *constante vruchtbaarheid*.

Figuur 5.
Toename 5-19 jarigen bij de variant *hoge immigratie*.

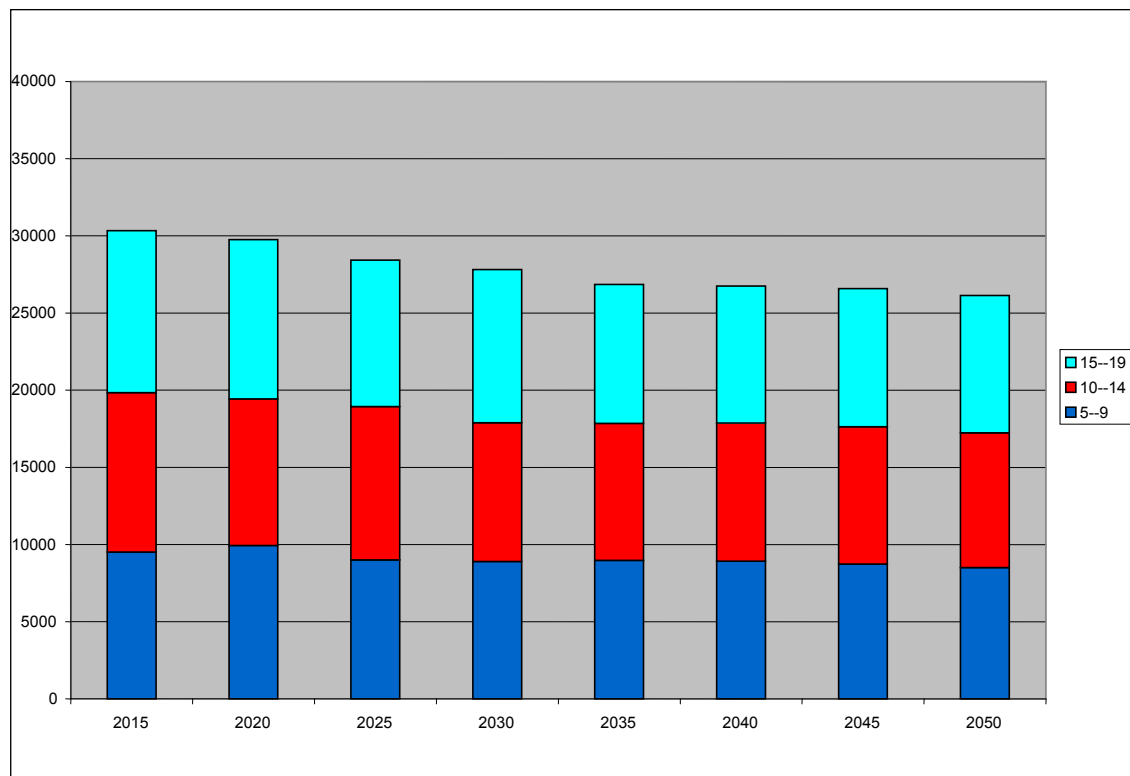
Alleen bij de variant *hoge immigratie* zal de bevolking in van 5-19 jarigen naar verwachting substantieel toenemen. In alle subcategorieën en stijgt het aantal, waarmee het totaal aantal 5-19 jarigen van 30.327 (2015) zal toenemen tot 35.547 (2050). Deze toename zal zich vervolgens ook manifesteren in de leerlingenpopulatie.

Figuur 6.
Afname 5-19 jarigen bij de variant *emigratie golf*.

Krijgen we echter te maken met de variant *emigratie golf*, dan neemt de bevolking van 5-19 jarigen over de hele linie en in alle subcategorieën naar verwachting drastisch af van 30.327 (2015) tot 20.244 (2050) en zal het aantal leerlingen ook drastisch afnemen.

Figuur 7.
Afname 5-19 jarigen bij de variant *geen migratie*.

Ook bij de variant *geen migratie*, alhoewel dit niet realistische is, neemt de bevolking van 5-19 jarigen naar verwachting gestaag verder af van 30.327 (2015) tot 26.137 (2050).

Conclusie

De grote daling van het aantal geboortes in de periode 1997 tot en met 2001 heeft een sterk effect gehad op het aantal 5-19 jarigen en daarmee op het aantal leerlingen in het funderend onderwijs en het voortgezet onderwijs vanaf het jaar 2002. De toenemende immigratie heeft deze lagere geboortecohorten niet kunnen compenseren. Het totaal aantal leerlingen is tussen het schooljaar 2002-2003 en het schooljaar 2014-2015 met 11,6 procent gedaald. Daarbij is vooral de daling van het aantal leerlingen in het funderend onderwijs significant: in deze periode is het aantal leerlingen in het funderend onderwijs met 17 procent gedaald.

Op grond van de projectie van de bevolkingsgroei die door het CBS is verricht voor de periode 2015-2050, zal er sprake zijn van een toename van de bevolking, behalve in het geval we geconfronteerd worden met een *emigratie golf*, zoals deze werd geprojecteerd voor de jaren 2020-2025.

Voor het aantal 5-19 jarigen en daarmee voor het aantal leerlingen in het funderend in het voortzet onderwijs zijn de effecten van deze verwachte bevolkingsgroei echter alleen in de variant *hoge immigratie* significant. Het aantal 5-19 jarigen zal dan naar verwachting gestaag toenemen van 30.327 (2015) tot 35.547 personen (2050), een stijging van 11,5 procent.

Mocht deze toename inderdaad plaatsvinden dan zal het aantal leerlingen in het funderend onderwijs en in het voorgezet onderwijs evenredig toenemen en daarmee hoger zijn dan in het schooljaar 2002-2003 (32.662 leerlingen). Een ontwikkeling om rekening mee te houden.